

Socialutskottets betänkande

1981/82:40

om ändrat huvudmannaskap för akademiska sjukhuset i Uppsala, m. m. (prop.1981/82:145, bil. 1)

Ärendet

I betänkandet behandlas de förslag som regeringen (socialdepartementet) framlagt i den del (bilaga 1) av proposition 1981/82:145 om ändrat huvudmannaskap för akademiska sjukhuset i Uppsala, m. m., som hänvisats till socialutskottet och som avser följande, nämligen förslag 1) om ändrat huvudmannaskap för akademiska sjukhuset i Uppsala, 2) om anslag till sjukhuset för budgetåret 1982/83, 3) om de ekonomiska förpliktelser som följer av en överenskommelse mellan staten och huvudmännen för kommunala undervisningssjukhus om fortsatt samarbete under år 1982 angående läkarutbildning och forskning samt 4) om bidrag till kommunala undervisningssjukhus för budgetåret 1982/83.

Härjämte behandlas den med anledning av propositionen väckta motionen 1981/82:2198 av Gunnar Biörck i Värmdö (m), vari framförs visst krav beträffande samarbetet mellan staten och huvudmännen för kommunala undervisningssjukhus angående läkarutbildning och forskning.

Propositionen i övrigt (bilaga 2) har hänvisats till utbildningsutskottet, som behandlar denna del av propositionen i betänkande som avges senare under riksmötet.

1. Ändrat huvudmannaskap för akademiska sjukhuset i Uppsala

Akademiska sjukhuset i Uppsala (UAS) har uppförts av staten i samarbete med Uppsala läns landstingskommun (ULL) för läkarutbildningen och forskningen vid universitetet i Uppsala och för länssjukvården. Sjukhuset är enligt avtal härom även regionsjukhus för Uppsalaregionen.

I samband med 1960 års regionsjukvårdsreform (prop. 1960:159, SU 1960:189, rskr 1960:381) aktualiserades frågan om inte staten borde avhända sig huvudmannaskapet för UAS. År 1977 uppdrog regeringen åt statens förhandlingsnämnd (SFN) att förhandla med ULL om avtal om överförande av huvudmannaskapet för UAS från staten till ULL.

I propositionen framläggs för riksdagen en mellan SFN och företrädare för ULL träffad villkorlig uppgörelse om ändrat huvudmannaskap för UAS. Uppgåelsen har intagits i ett förhandlingsprotokoll den 8 december 1981 jämte tre vid protokollet fogade avtal samma dag, nämligen (1) avtal om ändrat huvudmannaskap för UAS, (2) avtal om överlåtelse av fast egendom i Uppsala samt (3) avtal om ekonomisk slutreglering m. m. i samband med ändrat huvudmannaskap för UAS.

Vad som överenskommits i nämnda protokoll och avtal gäller under förbehåll av godkännande av regeringen och ULL.

Uppgårelsen innebär i korthet bl. a. följande.

ULL övertar den 1 januari 1983 huvudmannskapet för UAS.

UAS bibehåller sin ställning som region- och undervisningssjukhus.

För UAS kommer fr. o. m. år 1983 att gälla samma regler som för övriga kommunala undervisningssjukhus. ULL skall vid UAS tillhandahålla universitetet i Uppsala resurser enligt avtal angående läkarutbildning och forskning (läkarutbildningsavtal) för läkarutbildningen och forskningen inom de kliniska ämnesområdena.

Sjukhusets mark, byggnader och utrustning överlämnas till ULL.

ULL skall under en tioårsperiod erhålla ett övergångsbidrag från staten på sammanlagt 450 milj. kr. Härutöver skall ULL som slutreglering av samtliga ekonomiska mellanhavanden mellan staten och ULL avseende UAS erhålla 25 milj. kr. Beloppen skall räknas om på visst sätt med hänsyn till förändringar i nettoprisindex.

Arbetsdagare inom den övertagna verksamheten, som också innefattar den verksamhet som bedrivs av kommittén för sjukhusets utbyggande, skall erbjudas anställning hos ULL som vederbörande skäligen bör kunna godta.

I propositionen föreslås att riksdagen skall bemyndiga regeringen att för statens del godkänna uppgörelsen.

ULL har vid sammanträde den 15 februari 1982 för sin del godkänt uppgörelsen.

Utskottet tillstyrker att uppgörelsen godkänns för statens del och hemställer

att riksdagen bemyndigar regeringen att för statens del godkänna den mellan staten och Uppsala läns landstingskommun träffade uppgörelsen om ändrat huvudmannskap för akademiska sjukhuset i Uppsala, som intagits i förhandlingsprotokoll den 8 december 1981 med därtill fogade avtal.

2. Anslag till akademiska sjukhuset i Uppsala för budgetåret 1982/83

Nuvarande avtalsregler för samarbetet mellan staten och ULL i fråga om driften och utbyggnaden av UAS samt regionsjukvården vid sjukhuset skall enligt ovannämnda uppgörelse tillämpas t. o. m. utgången av budgetåret 1981/82 med vissa ändringar.

För andra hälften av år 1982 skall enligt uppgörelsen gälla vissa övergångsanordningar. Statens andel av UAS driftkostnader under detta halvår har fastställts till 71,5 milj. kr. För byggnadskommitténs vid sjukhuset verksamhet under andra halvåret 1982 skall staten betala ut ett belopp av 18 milj. kr.:

I propositionen föreslås att riksdagen för budgetåret 1982/83 under femte huvudtiteln anvisar ett nytt förslagsanslag av 89,5 milj. kr. till UAS för bestridande enligt uppgörelsen av statens nämnda andelar av kostnaderna vid sjukhuset under första hälften av budgetåret.

Utskottet tillstyrker förslaget och hemställer

att riksdagen till *Akademiska sjukhuset i Uppsala* för budgetåret 1982/83 under femte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 89 500 000 kr.

3. Fortsatt samarbete under år 1982 mellan staten och huvudmännen för kommunala undervisningssjukhus angående läkarutbildning och forskning, m. m.

De kommunala undervisningssjukhusen ställs till förfogande för läkarutbildning och forskning genom särskilda avtal om läkarutbildning och forskning (läkarutbildningsavtal, LUA) mellan staten och de kommunala sjukvårdshuvudmännen. De senaste avtalen träffades år 1977 (LUA 77), och giltighetstiden för dem har därefter förlängts.

Propositionsförslaget

I propositionen redovisas en villkorlig överenskommelse mellan statens förhandlingsnämnd (SFN) och företrädare för huvudmännen för kommunala undervisningssjukhus om fortsatt samarbete angående läkarutbildning och forskning, vilken intagits i ett förhandlingsprotokoll den 14 december 1981. Överenskommelsen innebär att LUA 77 m. m. skall tillämpas även under år 1982. Det kan påpekas att överenskommelsen bl. a. omfattar karolinska sjukhuset. I propositionen begärs att riksdagen skall bemyndiga regeringen att ikläda staten de ekonomiska förpliktelser som följer av överenskommelsen.

Visst krav beträffande samarbetet angående läkarutbildning och forskning (motion 1981/82:2198)

På grundval av läkarutbildningsavtalen tas sjukhus, avdelningar vid sjukhus eller kliniker vid sjukhus i anspråk för grundläggande utbildning till läkarexamen inom de kliniska ämnesområdena samt för forskning, inkl. forskarutbildning, vid medicinska lärosäten.

Staten betalar till huvudmännen för de kommunala undervisningssjukhusen ersättningar, som avses svara mot de merkostnader dessa åsamkas genom att utbildning och forskning bedrivs tillsammans med sjukvård. Dessa ersättningar är dels driftersättningar, dels investeringersättningar. Driftersättningarna beräknas som ett bidrag för de resurser staten tar i anspråk i den

löpande sjukvårdsverksamheten. Statligt finansierade tjänster m. m. förs upp som en avdragspost. Investeringsersättningarna utgår med en andel av faktiskt nedlagda investeringar i byggnader och viss utrustning. Grundprincipen är i båda fallen att bidragen förs samman med huvudmännens resurser utan något avtalsvillkor om specialdestinering.

Läkarutbildningsavtalen innehåller också bl. a. regler för hur samarbetet mellan högskoleorganen och sjukhushuvudmännen skall bedrivas.

Från tid till annan kritiserar företrädare för parterna det sätt varpå den ekonomiska regleringen fastställts och att möjligheterna är små att följa upp och tillgodogöra sig insatta resurser. Det förekommer att företrädare för sjukhushuvudmännen uttalar att man på den statliga sidan bättre borde kunna precisera volymen utbildning och forskning; staten anses tillhandahålla ett otillfredsställande underlag för sjukhushuvudmännen att beräkna de resurser som staten tar i anspråk. Företrädare för högskoleenheterna å andra sidan anser sig ofta inte ha tillräckligt inflytande över de medel som staten faktiskt anvisar.

I en motion, som väcktes av Gunnar Biörck i Värmdö (m) med anledning av den av riksdagen under vårsessionen 1981 behandlade propositionen 1980/81:95 om ändrat huvudmannaskap för karolinska sjukhuset, m. m., påpekades bl. a. – mot bakgrund av att ersättningarna för utbildning och forskning från staten till huvudmännen för de kommunala undervisnings-sjukhusen utgörs av "klumpbelopp" – att man vid de olika klinikerna på dessa sjukhus saknar kännedom om vilka resurser dessa ersättningar finansierar och att detta är ett orimligt förhållande. Med anledning av motionen beslutade riksdagen på förslag av socialutskottet (SoU 1980/81:27, rskr 1980/81:278) som sin mening ge regeringen till känna att staten vid förhandlingar om kommande läkarutbildningsavtal borde iaktta att det i läkarutbildningsavtal med Stockholms läns landstingskommun skall framgå i vilken utsträckning medel för utbildning och forskning är avsedda för verksamheten vid karolinska sjukhuset, liksom vilken verksamhet medlen är avsedda att tillgodose. Utskottet framhöll att också då det gäller andra kommunala undervisningssjukhus det enligt utskottets mening var angeläget att klarhet skapas om vilka resurser som är avsedda för utbildning och forskning.

I den nu aktuella motionen 1981/82:2198 av Gunnar Biörck i Värmdö (m) följs den av honom i föl upptagna frågan upp. Motionären anför bl. a. att det inte varit ur vägen att SFN redan i samband med utarbetandet av uppgörelsen om akademiska sjukhuset och den föreslagna förlängningen av läkarutbildningsavtalen tillgodosett det av riksdagen i föl framförda önskemålet men att detta ej skett. Ingen ytterligare förlängning av några läkarutbildningsavtal bör enligt motionären godkännas från statens sida med mindre detta önskemål tillgodoses. Motionären begär därför att varje framtida förslag till läkarutbildningsavtal eller till förlängning av sådant avtal skall innehålla

särskild redovisning av de verksamheter, som skall tillgodoses genom statens bidrag till huvudmännen för de kommunala undervisningssjukhusen.

I frågan om fördelningen av resurser för läkarutbildning och forskning vid de kommunala undervisningssjukhusen må nämnas följande.

Den år 1971 tillkallade utredningen (S 1971:2) om frågor av betydelse för samarbete mellan stat och kommun beträffande de kommunala undervisningssjukhusen anvisade i en år 1972 avgiven promemoria (Ds S 1972:11) bl. a. en modell för hur forskningskostnaderna tekniskt kan beräknas och redovisade vissa s. k. påläggssatser och värden som kan användas i en sådan modell. Utredningen hade tillkallats mot bakgrund bl. a. av att parterna i läkarutbildningsavtalen konstaterat att stora svårigheter förelåg att kvantifiera de resurser som läkarutbildning och forskning tar i anspråk vid undervisningssjukhusen. Det av utredningen framlagda materialet kom att tjäna som ett underlag vid förhandlingar om läkarutbildningsavtalen, men ersättningsbeloppen har dock slutligen kommit att bestämmas förhandlingsmässigt.

I den överenskommelse mellan SFN och företrädare för de kommunala undervisningssjukhusen, vari överenskoms om förlängning av giltighetstiden för LUA 77 till att omfatta år 1979, förklarade sig parterna eniga om att gemensamt sätta igång förberedelser för att klargöra vad som skall gälla för samarbetet rörande läkarutbildning och forskning (7 § i överenskommelsen, vilken redovisats i prop. 1979/80:37 s. 7–10).

I beslut i september 1981 om godkännande av överenskommelse om fortsatt samarbete angående läkarutbildning och forskning under år 1981 m. m. fäste regeringen SFN:s uppmärksamhet på riksdagens ovannämnda uttalande i föl om kommande läkarutbildningsavtal.

I den nyligen avgivna propositionen 1981/82:106 om forskning m. m., vilken hänvisats till utbildningsutskottet, har i avsnittet Resurser för klinisk medicinsk forskning (s. 115–119) bl. a. uppmärksammats formerna för hur samverkan sker mellan staten och huvudmännen för de kommunala undervisningssjukhusen i fråga om läkarutbildning och medicinsk forskning. Enligt fördragande departementschefens mening finns det följande två vägar att gå för att främja samverkan utöver dagens ordning.

Den ena skulle innebära att parterna riktar in sig på att i högre grad än vad som hittills har varit fallet förfina beräkningarna av de kostnader som är förbundna med klinisk utbildning och forskning. Gränsen mellan de båda huvudmannaområdena skulle därmed kunna göras skarpare med en därav följande exaktare uppföljning av de statliga resurserna.

Den andra vägen skulle snarare avse att parterna riktar in sig på att förbättra den institutionella ramen för samarbetet. Mer konkret skulle det innebära, att man ser över de regler som finns idag för hur sjukvårdshuvudmannen och resp. högskoleenhet kan påverka varandra när det gäller att planera, använda och följa upp givna resurser. Denna väg betonar mer vad parterna har gemensamt medan den förra vägen snarare skärper partsförhållandet.

Föredragande departementschefen förordar att man inriktar sig på att förbättra möjligheterna för parterna att i det dagliga arbetet komma fram till en i stort sett gemensam uppfattning om hur tillgängliga resurser bör användas och att man mer noggrant än som hittills har kunnat göras analyserar möjligheterna att i någon form söka tillskapa ett lokalt organ – eller motsvarande – där företrädare för sjukhushuvudman och stat kan bereda gemensamma ekonomiska frågor. Föredragande departementschefen framhåller att det är viktigt att frågan om ändrade samarbetsformer prövas och att denna prövning naturligt faller inom ramen för förhandlingar om läkarutbildningsavtal. Han påpekar att – om staten verkningfullt skall kunna bevaka att läkarutbildning och forskning får de resurser som staten betalar för – en ändamålsenlig väg är att ändra samarbetsformerna i den riktning som han förordar.

Utskottet

Enligt vad utskottet inhämtat förs förhandlingar f. n. om de läkarutbildningsavtal som skall gälla fr. o. m. år 1983. Parterna avser därvid att intensificera sitt gemensamma utredningsarbete för att klargöra vad som i framtiden skall gälla för samarbetet rörande läkarutbildning och forskning.

Utskottet förutsätter att parterna vid detta utredningsarbete beaktar de önskemål beträffande samarbetet mellan staten och huvudmännen för de kommunala undervisningssjukhusen angående läkarutbildning och forskning som uttalats av riksdagen i fjol och av föredragande departementschefen i proposition 1981/82:106 samt att utredningsarbetet bedrivs så att resultat av detta kan ligga till grund för utformningen av det fortsatta samarbetet fr. o. m. år 1983.

Med hänsyn till det anförda torde något riksdagens initiativ med anledning av motion 1981/82:2198 (m) inte vara erforderligt. Utskottet avstyrker därför motionen.

Utskottet tillstyrker att det i proposition 1981/82:145 begärda bemyndigandet beträffande fortsatt samarbete under år 1982 angående läkarutbildning och forskning lämnas.

Utskottet hemställer

1. beträffande *visst krav i fråga om samarbetet angående läkarutbildning och forskning*
att riksdagen avslår motion 1981/82:2198,
2. beträffande *fortsatt samarbete under år 1982 angående läkarutbildning och forskning*
att riksdagen bemyndigar regeringen att i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anförts i proposition 1981/82:145 ikläda staten de ekonomiska förpliktelser, som följer av

överenskommelsen mellan staten och berörda sjukvårdshuvudmän om fortsatt samarbete under år 1982 angående läkarutbildning och forskning.

4. Bidrag till kommunala undervisningssjukhus för budgetåret 1982/83

I propositionen föreslås att riksdagen under femte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 945 milj. kr. till Bidrag till kommunala undervisningssjukhus för budgetåret 1982/83.

Utskottet tillstyrker förslaget och hemställer

att riksdagen till *Bidrag till kommunala undervisningssjukhus* för budgetåret 1982/83 under femte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 945 000 000 kr.

Stockholm den 22 april 1982

På socialutskottets vägnar

GÖRAN KARLSSON

Närvarande: Göran Karlsson (s), Gabriel Romanus (fp), Karl Leuchovius (m)*, Rune Gustavsson (c), Evert Svensson (s)*, Mårten Werner (m), Kjell Nilsson (s), Karin Israelsson (c), Kersti Swartz (fp), Anita Bråkenhielm (m), Stig Alftin (s), Gunhild Bolander (c), Maria Lagergren (s), Anita Persson (s) och Georg Karlsson (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

